

Muonion kunta

LAUSUNTO

kirjaamo@muonio.fi

10.6.2026

Dnro 282/2026

Lausuntopyyntö 30.4.2026

ÄKÄSJÄRVEN ASEMAKAAVA, VALMISTELUVAIHE

Asemakaavan tavoitteena on loma-asuntoalueen toteuttaminen. Alustavassa alueenkäyttösuunnitelmassa kaavoitettavalle alueelle on hahmotettu erillisiä loma-asuntoja, majoittumiseen soveltuvaa lodge-tyyppistä majoitusta tukipalveluineen sekä loma-asumista ja lomanviettoa palvelevia toimintoja. Kaava-alueen pohjoisosa ja rinteen yläosa tullaan säilyttämään luonnontilaisena, eikä rakentamista uloteta Äkäsjärven rantaan asti, poikkeuksena muutamat saunarakennukset. Alueen koko on 40 hehtaaria ja rakentamiseen varattava alue on noin 8,7 hehtaaria.

Suunnittelualue sijoittuu Muonion paliskunnan alueelle, erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle. Poronhoito on merkittävä elinkeino Muonion kunnassa. Se on tärkeä työllistäjä paitsi suoraan, myös lihan ja muiden tuotteiden jalostuksen sekä matkailupalveluiden kautta. Poronhoito ylläpitää kunnan monipuolista elinkeinorakennetta. Erityisesti pienemmissä kylissä poronhoito on merkittävä työllistäjä ja elinvoimaisuuden, maisemakuvan ja turvallisuuden ylläpitäjä. Paliskunnan poronhoito perustuu porojen vapaaseen laiduntamiseen ja luonnonlaitumien ympärivuotiseen käyttöön.

Muonion paliskunnassa on paljon muuta maankäyttöä, ja paliskunta on eri yhteyksissä ilmaissut huolensa matkailurakentamisen laajenemisesta.

Paliskuntain yhdistys lausuu asiassa yleisellä tasolla, sillä yhdistykseen tulee erilaisiin maankäytön hankkeisiin liittyen lausuntopyyntöjä vuosittain reilu 100 ja määrä on nousussa. Resurssit eivät enää riitä yksityiskohtaiseen paneutumiseen yksittäisiin asemakaava-asioihin. Kaavoittajalla on selvitysvelvollisuus kaavan vaikutuksista. Vaikutukset on arvioitava riittävällä tarkkuudella yhteistyössä asianosaisen paliskunnan kanssa.

Kaavamenettelyn osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa tulee olla alueen paliskunta tai paliskunnat merkittynä osallisiksi. Poronhoitoalueella osallinen on aina paliskunta, jonka alueelle hanke sijoittuu. Jos kaavan vaikutukset ulottuvat naapuripaliskuntiin, on heidät myös tulkittava osallisiksi.

Poronhoidon huomioon ottaminen kaavoituksessa

Poronhoito on merkittävä ja pitkän historian omaava maankäyttömuoto. Poronhoitolaki (PHL 848/1990) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoito-oikeus ja siihen kiinteästi kuuluva vapaa laidunnusoikeus on ikiaikainen nautintaoikeus, joka on suoraan poronhoito-lailla turvattu erityinen oikeus (PHL 3§). Erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulla alueella valtion maata ei saa käyttää sillä tavoin, että siitä aiheutuu huomattavaa haittaa poronhoidolle (PHL 2§). Maan luovuttaminen tai vuokraaminen saa tapahtua vain sillä ehdolla, että maan omistajalla tai vuokramiehellä ei ole oikeutta saada korvausta porojen aiheuttamista vahingoista (PHL 2§). Poronhoitolaissa (53§) säädetään myös, että suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan

kanssa. Neuvottelut on todettu hyväksi keinoksi yhteensovittaa poronhoitoa ja muita maankäytön muotoja kaavoituksessa, vaikka kyse ei olisikaan valtion maista.

Poronhoito on ”rasittanut” maanomistusoikeutta alusta lähtien. Vapaa laidunnusoikeus on poronhoidon olemassaolon ja kannattavuuden edellytys. Poronhoitolaissa luetellaan rajoitukset vapaaseen laiduntamiseen. PHL 31 §:n mukaan muualla kuin saamelaidun kotiseutualueella poroja on hoidettava siten, etteivät ne pääse puutarhoihin, vakinaisten asuntojen pihoihin tai muille erityiseen käyttöön otetulle alueelle. Rajoitus ei koske vapaa-ajan asuntoja eikä yritystoiminnan alueita eivätkä ne ole myöskään lain tarkoittamaa muuta erityiseen käyttöön otettua aluetta. Vapaa-ajan asuntoja tai yritystoimintaa ei myöskään koske paliskunnan aitaamisvelvollisuus vahinkojen estämistapauksissa.

Poronhoitoalueen maakuntakaavoissa on poronhoidon toiminta- ja kehittämisedellytysten turvaamista edellyttäviä yleismääräyksiä sekä tarkempia määräyksiä esim. poronhoidolle tärkeiden alueiden huomioinnosta ja säilyttämisestä. Voimassa olevan Tunturi-Lapin maakuntakaava koko kaava-alueella koskeva yleismääräys edellyttää: *”Poronhoidon ja muiden luontaiselinkeinojen alueidenkäytölliset toiminta- ja kehittämisedellytykset on turvattava. Poronhoitoon olennaisesti vaikuttavaa alueiden käyttöä suunniteltaessa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet ja valtion maiden osalta on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajien kanssa.”*

Alueidenkäyttölain 42§:n mukaan yleiskaava on ohjeena laadittaessa asemakaavaa. Asemakaavoituksella ei saa vaikeuttaa yleiskaavan toteuttamista. Alueidenkäyttölain 9§:n mukaan asemakaavan tulee perustua kaavan merkittävät vaikutukset arvioivaan suunnitteluun ja sen edellyttämiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Alueidenkäyttölain 54§:n mukaan *”Rakennettua ympäristöä ja luonnonympäristöä tulee vaalia eikä niihin liittyviä erityisiä arvoja saa hävittää. --- Asemakaavalla ei myöskään saa asettaa maanomistajalle tai muulle oikeuden haltijalle sellaista kohtuutonta rajoitusta tai aiheuttaa sellaista kohtuutonta haittaa, joka kaavalle asetettavia tavoitteita tai vaatimuksia syrjäyttämättä voidaan välttää. ---”* Muonion paliskunnan osakkailla on alueella voimassa erityinen oikeus, poronhoito-oikeus, jolle ei saa asemakaavalla aiheuttaa kohtuutonta haittaa.

Poroelinkeinosta tulisi kuvata asemakaavan valmisteluaineistossa seuraavia perusasioita:

- Asianomaisen paliskunnan perustiedot
- Kuvaus poronhoidon toiminnan luonteesta suunnittelu- ja kaavan vaikutusalueella
- Poronhoidon perusinfrastruktuurin kuvaus suunnittelu- ja kaavan vaikutusalueella
- Alueen sijoittuminen suhteessa porojen laiduntamiseen
- Alueen merkitys paliskunnan toiminnan kannalta:
 - Miten suuri osa paliskunnan poroista laiduntaa/käsitellään alueella?
 - Miten suurta osaa poronhoitajista hanke koskee suoraan?
 - Jos alueelle sijoittuu poronhoidon rakenteita (esim. erotusaita, kämppä), mikä on niiden merkitys (pääaita vai vähemmän käytetty) paliskunnan poronhoidon kannalta?

Lisäksi kaavan valmisteluaineistoista tulee käydä ilmi, miten on arvioitu PHL 53§:n mukaisen tai kaltaisen neuvottelun tarve, neuvottelun suunniteltu tai toteutunut ajankohta.

Suosittelut aineistot ja/tai menetelmät vaikutusten arviointiin:

- Paliskuntain yhdistykset tilastot (Poromies-lehden vuoden 1. nro: tilastoliite)
- Paliskuntien tiedot: <https://paliskunnat.fi/py/paliskunnat/paliskuntien-tiedot/>
- Porotalouden paikkatietoaineisto
- Karttatyöskentely ja/tai poroisännän/paliskunnan edustajan/edustajien haastattelut

- Neuvottelut
- Paliskunnan lausunto

Lisätietoja:

Paliskuntain yhdistyksen nettisivut:

Maankäyttö <https://paliskunnat.fi/py/neuvonta/maankaytto/>

Tutkimustietoa <https://paliskunnat.fi/py/materiaalit/tutkimustietoa/>

Opas poronhoidon tarkasteluun maankäyttöhankkeissa (PoroYVA-opas):

https://paliskunnat.fi/poroyva/PoroYVA_2014_FI_web.pdf

Paliskuntain yhdistys muistuttaa, että poronhoidolle keskeisillä laidunalueilla ja muilla toiminta-alueilla on kyettävä turvaamaan rauhallisuus ja yhtenäisyys sekä poronhoidon toiminnalliset edellytykset. Kaavassa on otettava huomioon poronhoidolle tärkeät alueet ja rakenteet.

Kaavoituksessa on erilaisia keinoja ottaa huomioon poronhoidolle tärkeitä asioita aluevarauksin, kaava-merkinnöin ja -määräyksin. Poronhoidon tarpeisiin voidaan esimerkiksi osoittaa alueita, jotka ovat poronhoidolle tärkeitä, kuten laidunalueita ja porojen kulku- tai kuljetusreittejä. Kaavamääräyksellä voidaan lisäksi turvata porojen kulkureitin säilyminen alueen läpi.

Kaavan mahdollistamalla rakentamisella tai muulla toiminnalla ei saa pirstoa yhtenäisiä porolaidunalueita, katkaista porojen kulkureittejä tai kuljetusreittejä.

Muonion paliskunnan lausunnot ja kannanotot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä kaavan valmistelussa.

PALISKUNTAIN YHDISTYS

Hanna Nurmi
toiminnanjohtaja

Lisätiedot: Sanna Hast (p. 040 7239966) tai Vilma Sanaksenaho (p. 040 1595592), etunimi.sukunimi@paliskunnat.fi.